

Warszawa, 1 września 2026 r.

Szanowni Państwo

Katarzyna Ueberhan
Przewodnicząca Komisji Polityki Społecznej
i Rodziny

Paweł Śliz
Przewodniczący Komisji Sprawiedliwości i
Praw Człowieka

Szanowna Pani Przewodnicząca, Szanowny Panie Przewodniczący,

zwracamy się do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka z uwagami do rządowego projektu ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji (druk nr 2645), procedowanego obecnie w ramach prac parlamentarnych. Fundacja od lat zajmuje się problematyką prawa wyborczego, z uwzględnieniem możliwości jego realizacji przez osoby z niepełnosprawnościami. Z uwagą śledzimy przebieg trwającego procesu legislacyjnego jako mającego kluczowe znaczenie dla zakresu i sposobu korzystania z praw wyborczych przez osoby objęte instrumentami wsparcia. Poniższe uwagi przedstawiamy z nadzieją, że przyczynią się one do wypracowania rozwiązań dotyczących realizacji praw politycznych przez osoby objęte instrumentami wsparcia zgodnych zarówno z Konstytucją RP, jak i z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Pragniemy wyrazić zadowolenie, że po wielu latach kwestia tak ważna dla realizacji czynności prawnych przez osoby potrzebujące wsparcia zmierza ku konstruktywnemu i szczęśliwemu zakończeniu. Elementem istotnym i będącym w centrum zainteresowania z punktu widzenia celów statutowych Fundacji jest oczywiście uregulowanie kwestii związanych z prawem wybierania oraz udziału w referendum lokalnym i ogólnokrajowym. W tym zakresie bardzo cieszy krok w stronę podejmowania decyzji o pozbawieniu praw wyborczych w sposób zindywidualizowany w oparciu o ocenę możliwości świadomego realizowania tego prawa w ramach prawomocnego orzeczenia sądu.

Na gruncie tak długo oczekiwanego kroku zastanawiające są rozwiązania zgłoszone w ramach przepisów przejściowych, wedle których osoby tymczasowo wspierane, czyli obecnie częściowo i całkowicie ubezwłasnowolnione pozbawione będą prawa wybierania oraz prawa do udziału w referendum. W pięcioletnim okresie na przeprowadzenie postępowań w zakresie kurateli reprezentującej przez właściwe sądy może oznaczać to pozbawienie możliwości udziału w czterech krajowych elekcjach (pełen cykl wyborczy) bez umocowania takiego rozstrzygnięcia w zindywidualizowanym prawomocnym orzeczeniu sądu. Biorąc pod uwagę ratyfikowaną przez nasze państwo Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, wedle postanowień której Państwa Strony zagwarantują osobom niepełnosprawnym prawa polityczne i możliwość korzystania z nich, na zasadzie równości z innymi osobami, włączając w to prawo i możliwość korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego, co najmniej zastanawiające jest czemu zdecydowano się na utrzymanie w okresie przejściowym automatycznego pozbawienia praw wyborczych wszystkich osób tymczasowo wspieranych a nie przyjęto podejścia prokonwencyjnego i zarazem prokonstytucyjnego zakładającego powszechne przywrócenie praw wyborczych osobom dotychczas ubezwłasnowolnionym. Zasada równego traktowania, jak wskazano w komentarzu ogólnym nr 1 do wspomnianej konwencji ONZ, wymaga od Państw Stron powstrzymania się od wszelkich działań, które pozbawiają osoby niepełnosprawne prawa do równego traktowania¹.

Z punktu widzenia systemu wyborczego i integralności wyborów zasadnym jest stworzenie sprawnego systemu zabezpieczającego przed ewentualnymi trudnościami, komplikacjami czy niepożądanym wpływem osób trzecich w zakresie realizacji praw wyborczych osoby wspieranej. Zarówno z Konstytucji, jak i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wynika prawo do swobodnego podjęcia decyzji wyborczej oraz do tajnego głosowania. Zgodnie z art. 29 Konwencji obowiązkiem ciążącym na państwach jest ochrona praw osób niepełnosprawnych do tajnego głosowania w wyborach i referendach publicznych bez zastraszania oraz zapewnienie gwarancji swobody wyrażania woli przez osoby niepełnosprawne występujące jako wyborcy. Na ten moment projekt ustawy zawiera niewiele o tym jakie środki będą miały na gruncie wyborczym służyć realizacji tych zadań. Ponadto wskazać można również na istotne w tym zakresie drobne niedopowiedzenia dotyczące roli osób wspierających. O ile bowiem w stosunku do pełnomocnika rejestrowanego projektodawca wyraźnie przesądza, że nie może on być umocowany do głosowania w wyborach w imieniu mocodawcy o tyle w przypadku kuratora reprezentującego do wszelkich spraw możliwym wydaje się złożenie przez niego wniosku w imieniu wspieranego o udzielenie samemu sobie pełnomocnictwa do głosowania. Zasadnym wydaje się dookreślenie w art. 55 par. 4 Kodeksu wyborczego, że pełnomocnikiem nie może być pełnomocnik rejestrowany osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania i rozstrzygnięcie czy kurator reprezentujący może otrzymać pełnomocnictwo do głosowania od osoby, którą reprezentuje - czego obecna regulacja nie przesądza. Warto również doprecyzować, zwłaszcza na gruncie kodeksu wyborczego czy pełnomocnik rejestrowany a być może również kurator reprezentujący mogą działać w imieniu wyborcy w zakresie złożenia wniosku o głosowanie korespondencyjne oraz odbioru pakietu wyborczego. Pełnomocnictwo rejestrowane, jak zaprojektowano, obejmuje

¹ [Komentarz Ogólny nr 1 do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęty przez Komitet ds. praw osób z niepełnosprawnościami 19 maja 2014 roku,](#)

umocowanie do wszystkich czynności związanych z osobą w tym do reprezentowania mocodawcy we wszystkich postępowaniach przed sądami, innymi organami władzy publicznej oraz sądami polubownymi. Obejmuje to dokonywanie czynności wyborczych przed organami wyborczymi, czyli także złożenie wniosku o głosowanie korespondencyjne. Wątpliwym jest jednak czy z racji osobistego charakteru głosowania możliwym być powinno odebranie przez umocowanego pakietu wyborczego. Uważamy, że obecne rozwiązania zakładające doręczenie do rąk własnych i wskazanie przyczyny braku podpisu potwierdzającego odbiór pakietu przez doręczyciela powinny pozostać bez zmian. Zaś w art. 53b, naszym zdaniem należałoby wskazać, że zamiar głosowania korespondencyjnego w imieniu wyborcy może zgłosić jego/jej kurator reprezentujący, a także umocowany pełnomocnik rejestrowy.

Pragniemy jeszcze raz zaznaczyć, że z zadowoleniem patrzymy na postępy w realizacji zmian mających urzeczywistnić odejście od instytucji ubezwłasnowolnienia na rzecz zindywidualizowanego systemu wsparcia. Jednocześnie zwracamy uwagę na przedstawione powyżej kwestie wymagające dalszego doprecyzowania — dotyczące zwłaszcza sytuacji osób tymczasowo wspieranych w okresie przejściowym, a także roli kuratora reprezentującego i pełnomocnika rejestrowanego w zakresie realizacji praw wyborczych. Będziemy wdzięczni za przeanalizowanie niniejszych uwag w dalszych pracach legislacyjnych i pozostajemy do dyspozycji Komisji w razie potrzeby.

Z poważaniem,

Zofia Lutkiewicz

Prezeska